

Un om de știință: Traian Ștefureac

Prof. Grațian Jucan
Câmpulung Moldovenesc

Creator de școală briologică în România, preocupat de istoria botanicii, de ocrotirea naturii românești și de popularizarea științelor botanicii, profesor al multor generații de studenți timp de 33 de ani, Traian Ștefureac s-a născut la 18 aprilie 1908 în Câmpulung Moldovenesc (jud. Suceava). Școala primară (1915-1920) și liceul “Dragoș-Vodă” (1921-1930) le-a urmat în orașul natal. A studiat apoi Facultatea de Științe, secția Științe Naturale a Universității din Cernăuți (1930-1934), obținând licența cu calificativul “foarte bine”, având ca profesori pe: M. Gușuleac, C. Hurmuzachi, Fr. Netolyzky, E. Botezat, O. Marcu, A. Penecke, P. Ionescu-Bujor, N. Florescu, I. Prelipcean ș.a. A fost absolvent al Seminarului Pedagogic Universitar din Cernăuți (1934). Pe 11 iunie 1940 și-a susținut doctoratul la Universitatea din Cernăuți, cu teza: “Cercetări sinecologice și sociologice asupra Bri-

fitelor din Codrul secular Slătioara (Bucovina)”, sub conducerea prof. M. Gușuleac, obținând mențiunea “foarte bine cu distincție”, fiind prima lucrare de acest gen din țară¹. Titlul de doctor docent l-a obținut la București în 1965.

A funcționat mai întâi ca profesor de școală medie (1935-1940) pentru științele naturii, geografie, fizică-chimice, matematică, merceologie, productologie ș.a. la gimnaziu, licee și la școala normală de învățători din Cernăuți, lucrând în același timp voluntar la Institutul Botanic, iar din 1940-1973 în învățământul universitar, fiind numit preparator (1940) la Facultatea de Științe din Cernăuți, apoi la Facultatea de Științe și la Facultatea de Biologie a Universității din București (1940-1973), trecând ierarhic prin toate gradele, până la profesor șef de catedră: preparator (1940), asistent (1941), șef de lucrări (1949), conferențiar (1950), profesor (1963), profesor șef de catedră (1968), profesor universitar consultant, conducător științific de doctoranzi în botanică, promovând numeroși doctori în specialitate (București, Iași, Cluj-Napoca, Bacău ș.a.).

A fost membru în Comitetul de redacție și colaborator la “Flora R.S.R.”, membru în comitetul de redacție al revistei “Studii” și “Revue” de briologie vegetală a Academiei Române; a activat în comitetul de redacție al “Analelor Universității București” - Seria briologie; membru al consiliului profesoral al Facultății de Biologie; membru al consiliului științific al Stațiunii Zoologice de

¹ Publicată în Analele Academiei Române, memoriile secției științifice, s. III, t.16, mem. 27, 1941 (197 p.)

la Sinaia; membru al consiliului Grădinii Botanice din București; membru al consiliului științific al Bibliotecii Centrale a Universității din București; membru în consiliul redacțional al Editurii Didactice și Pedagogice a Ministerului Educației și Învățământului.

A elaborat și predat cursuri de botanică sistematică, botanică generală, geo-botanică, iar dintre cele de specializare cursuri de evoluția și filogenia plantelor, capitole alese de botanică sistematică, de micologie (macro-micete) ș.a. la Facultatea de Biologie, Facultatea de Chimie ș.a., cursuri de înaltă ținută științifică. A organizat și îndrumat, timp de 23 de ani, cercurile științifice studențești din facultate. În calitate de cercetător științific și de șef de sector, a activat 17 ani la Institutul "Traian Săvulescu" al Academiei Române (azi Institutul de Științe Biologice).

A fost membru al Societății Internaționale de Briologie de la Utrecht (1978), membru al Societății de Cartare a Briofitelor din Europa și colaborator, Liege (1979), recenzor al lucrărilor briologice la "Revue bryologique et lichenologique" Paris (din 1955), colaborator la diferite reviste de specialitate din țară și străinătate, participant (cu referate și comunicări) la variate manifestări științifice (sesiuni, simpozioane, conferințe ș.a.), în numeroase centre botanice ale țării.

A participat la congrese și simpozioane internaționale și călătorii de studii botanice în alte țări: Mongolia (1967), Cehoslovacia (1968), Ungaria (1970) și U.R.S.S. (1975).

A inițiat evocarea, la nivelul Academiei Române, a unor personalități în botanică: C. Linné, D. Brândză, P. Enculescu ș. a., a inițiat, de asemenea, organizarea unor expoziții documentare ale mai multor botaniști români: Tr. Săvulescu, C. T. Popescu, A. Paucă, Al. Buia ș. a., a fost membru în comitetul de organizare a simpozionului "Flora Europaea" în România (1963), a participat la Congresul Internațional de Istoria Științei, București, 1981.

Pentru activitatea sa științifică, Traian Ștefureac a fost premiat de către Academia Română cu premiul "Gh. Doja" (1957), Ordinul "Steaua R. P. R.", cl. IV (1964) și premiul "Em. C. Teodorescu" (1974).

În privința cercetărilor sale științifice, a importanței, originalității, direcțiilor și rezultatelor obținute, Traian Ștefureac a susținut aprofundarea – cu o tematică și metodologie adecvată, actuală – intensificarea și diversificarea studiilor briologice (teoretice, fundamentale și aplicative) în România, precum și a variatelor discipline ale biologiei vegetale: sub aspect ecologic, taxonomic (biosistematic), morfologic-anatomic, teratologic, citologic-cariologic, electronomicroscopic (de ultrastructură a sporodermei la briofite), briocenologic, fitocenologic, corologic, fitogeografic, arealologic, palinologic și fitoistoric. A elaborat lucrări de nomenclatură și terminologie privind rolul briofitelor în ecosistemele silvestre, turficole ș.a., privind componența și structura stratului muscinal din variatele formații de vegetație, îndeosebi carpatice, studii de criptogamie (alge, ciuperci, licheni și mușchi), lucrări apărute în serie (characee, rodofite dulcicole, sfagnacee, splachnacee ș.a.), cercetări briologice regionale (Bucovina, Maramureș ș.a.), în diferite masive carpatice (Bucegi, Făgăraș, Parâng, Pietra Craiului, munții Rodnei, Călimani, Giumalău, Pietrosu Rodnei, Valea Lotrului, Depresiunea Bilborului etc.), studii asupra evoluției și filogeniei plantelor (talofite și cormofite), cercetări asupra relictelor (briofite, cormofite) și endemite (cormofite), briofite de făgete, molidișuri, tinoave etc., studii asupra caracterului general al florei din Dobrogea, Maramureș și Bucovina, de briogeografie a Carpaților românești, lucrări de cartare a florei Carpaților, problema tundrei în Carpații României, cariologia la unele briofite (*Polytrichum*, *Oligotrichum*) și cormofite (*Cochlearia pyrenaica* și *Cochlearia pyrenaica* var. *borzeana*), considerații asupra unor concepții și metode în briocenologie, de încadrare ecologică a asociațiilor muscinale în brioceno-taxonomie, elemente pon-

tosarmatice, boreal nordice ș.a. în flora țării, cercetări speciale asupra unor specii relict de mușchi: *Sphagnum wulfianum*, *Helodium lanatum*, *Aulacomnium turgidum*, *Buxbaumia aphylla*, *Bucegia romanica*, *Moerckia flotoviana* ș.a. și cormofite (specii de *Carex*, *Salix*, *Cochlearia* cu variabilitatea sa în nordul țării, *Kobresia simpliciuscula*, *Trientalis europaea* etc.), studii de biologie la briofite: polimorfism (*Drepanocladus*), variabilitate (*Pohlia*, *Philonotis*), poliploidie (*Polytrichum norvegicum*), aspecte de fiziologie privind germinarea semințelor la plante segetale și ruderales, concepția speciei la alge și briofite, botanica sistematică privită în actualitate, dezvoltarea ei și rolul pe care îl are în învățământ și cercetare, studii asupra ecosistemelor silvestre și turficole, cunoașterea ecofondului și genofondului lor, rolul ecologic al briofitelor în natură și practic (turba) în economie (industrie, agricultură, silvicultură, medicină), editarea mai multor monografii.

În acest sens, Traian Ștefureac a publicat, singur sau în colaborare, numeroase lucrări științifice cu descrierea a noi taxoni (*Hepaticae* și *Musci*) și cenotaxoni dintre briofite, din vegetația României. El a luat inițiativa elaborării și editării, sub egida Academiei Române, a lucrării: “Flora Criptogamelor din România”, având calitatea de responsabil principal; a fost inițiator și colaborator la cartarea florei Carpaților ș.a.

Importanța acestor lucrări constă în faptul că unele dintre rezultate sunt pentru prima dată abordate în știința din țara noastră, ca de exemplu acelea de ecologie și cenologie la briofite, cercetări electrono-microscopice de ultrastructură a sporo-dermei la briofite, de citologie-cariologie la unele specii cu poliploidie, de evoluție și filogenie, studii asupra relictelor ș.a., care totodată sunt între primele în bibliografia universală de specialitate.

Studiile sale sunt frecvent citate în lucrările botanice din țară și străinătate². Din cele

aproximativ 300 de studii și articole, menționăm: “Cercetări sinecologice și sociologice asupra Briofitelor din Codrul secular Slătioara (Bucovina)” - Analele Academiei Române, memoriile secției științifice, s. III, t. 16, mem. 27, București, 1941 (197 p.); “Pășunile alpine din Munții Bucegi” (în colaborare cu D. Pușcaru, E. Pușcaru-Sorocean ș.a.) - Academia R. P. R., Institutul de Cercetări Agricole, Tratatate, Monografii, nr. 4, 1956 (511 p.); “Studii briologice în unele formațiuni de vegetație din România (sărături, sfagnete, păduri)”, Editura Academiei R. S. R., 1969 (163 p.); “Evoluția plantelor oglindită în opere recente de botanică filogenetică”, Editura Didactică și Pedagogică, București, ed. I, 1970, (172 p.), ed. II, 1973 (218 p.); “Conspecte ale Briofitelor din România: Dobrogea”, Comunicări de botanică, S.S.B., 1970 (în colaborare cu Gh. Mihai, P. Pascal); “Conspecte ale Briofitelor din România: Moldova”, Studii și comunicări, Muzeul de Științele Naturii, Bacău, 1973 (în colaborare cu Gh. Mihai, P. Pascal, V. Barabaș); “Conspecte ale Briofitelor din România: Bucovina”, Studii și comunicări de ocrotirea naturii, Suceva (5), 1981 (în colaborare cu P. Pascal); “Einige Betrachtungen über die Entwicklung und Phylogenie der Grünalgen und ihre Bedeutung innerhalb des allgemeinen Pflanzensystems - Evolution in plants”, Akademia Kiado, Budapesta, 1972; “Noi contribuții la ecologia și corologia sfagnaceelor din România”, Studii și comunicări, Muzeul de Științele Naturii Bacău, p. 9-10, 1978; “Surface ultra-morphology of the spores of some species of Polytrichaceae” (în colaborare cu Gh. Ploaie, P. Ploaie), “Pollen et spores”, Mus. d’histoire naturelle, 21, 3, 1979; “Cytotaxonomical and chorological investigations of the endemic taxon *Hieracium pojoritense*”, vol. (în colaborare cu A. Tăcină), Revue Roumaine de Biologie 3, Revue Roumaine de Biologie Vegetale, 24,

² Cele cca. 300 de studii și articole sunt citate de: F. Demaret, H. Gams, K. Müller, Al. Abramova și I. I. Abramov, J. J. Barkman, G. C. S. Clarke și J. Anul VII, nr. 1-2/1999

C. Duckett, K. G. Hararas, A. Boros și L. Vajda, J. Mickiewicz ș.a.

2, 1979; "Flora și vegetația de la Porțile de Fier" (coordonator) ș.a.

Traian Ștefureac a fost preocupat de istoria botanicii românești, de analiza operelor botanice a numeroși botaniști români, ca și din alte țări, de evocări și aniversări, de ocrotirea și conservarea naturii, a rezervațiilor și monumentelor naturii, îmbogățind cunoașterea ecofondului și genofondului botanic al acestora, mai ales din Bucovina, Maramureș și din numeroase masive carpatice. A luat inițiativa, încă din 1953, a decretării ca monumente ale naturii a unor briofite rare, pe cale de dispariție.

A fost, de asemenea, preocupat de lucrări de popularizare a științelor botanice, de folosirea rațională a resurselor naturale, de contribuții științifice în muzeistică (herbarii, colecții, exicate) și etnografie, de cronici botanice, recenzii și necroloage.

³ I. Pânzaru, Ștefureac Traian, în vol. "Știința în Bucovina. Ghid biobibliografic", I, Suceava, 1982, p. 147-150; Venera Ionescu, Ioan Cristurean, "Cea de a 75-a aniversare a profesorului dr. docent Traian I. Ștefureac", în volumul omagial *Lucrările Grădinii Botanice din București*, București, 1984, p. 339-345; Grațian Jucan, "Un om de știință: Traian Ștefureac", în "Pagini bucovinene", V., 1986, nr. 12 (60), (dec.), p. 4 și vol. "Câmpulungul Moldovenesc. Repere spirituale", Editura Muzeul Bucovinei, Suceava/Câmpulung Moldovenesc, 1991, p. 123-125; Ion Cristureanu, "Profesorul dr. docent Traian I. Ștefureac: 1908-1986", în *Acta Botanica Horti Bucurestiensis. Lucrările Grădinii Botanice din București*, 1985-1986; "Profesorul dr. doc. Traian Ștefureac", în *Academia R. S. R., Ocrotirea naturii și mediului înconjurător*, *Natura, Terra*, 1987, nr. 1; Gh. Dihoru, "In memoriam: Profesorul doctor docent Traian I. Ștefureac (18.IV.1908-4. X. 1986)", în *Studii și cercetări biologice, seria biologie vegetală*, 1987, tom. 39, nr. 1, p. 87-90 și *Revue Roumaine de Biologie. Serie de biologie vegetale*, 1987, tom. 32, nr. 1 (Janvier-Juin); Gh. Mihai, în *Analele Științifice ale Universității "Al. I. Cuza" din Iași*, (serie nouă), Secțiunea II a biologiei, 1986, tom. XXXII (Supliment); E. Plămădeală, "Contribuția profesorului dr. doc. Traian I. Ștefureac la dezvoltarea briologiei: 1908-1986", în *Universitatea Cluj-Napoca - Grădina Botanică, Contribuții botanice*, Cluj - Napoca, 1987.

S-a stins din viață la 4 octombrie 1986 la București și a fost înmormântat în Câmpulungul Moldovenesc (jud. Suceava).

Creator de școală briologică românească, Traian Ștefureac aparține școlii botanice românești, formate în țară de M. Gușuleac. Trebuie să subliniez metoda și concepția avansată în specialitatea sa, rolul ei rodnic în cercetare și învățământ pentru istoria botanicii și pentru afirmarea științei românești pe plan internațional³.

Omul, ca și profesorul sau savantul cercetător, era de-o afabilitate fără seamăn, își câștiga mulți prieteni, era o inimă deschisă, îndatoritor și de-o bunătate fără egal. A fost pentru studenții și colaboratorii săi un exemplu de muncă, cinste și corectitudine, generos în promovarea tineretului studios. Iar mai presus de toate, Traian Ștefureac a fost un om adevărat, în cel mai înalt înțeles al cuvântului, cu inima deschisă și plină de căldura sfântă a celor aleși, esență a spiritualității perene a neamului nostru. I-am admirat deseori proiectele îndrăznețe, bogăția sufletească, convingerile democratice, patriotismul și umanismul.